תלמוד ירושלמי · מפרשים · עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי ישראל איזנשטיין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עמודי ירושלים על תלמוד ירושלמי מועד קטן

רבי ישראל איזנשטיין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עמודי-ירושלים-על-תלמוד-ירושלמי-מועד-קטן/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ד 4
הלכה ז 4
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
פרק ג 6
הלכה א 6
הלכה ד 8
הלכה ה 8
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9

פרק א

הלכה ב

אלו הן צרכי רבים כו' ופודין את השבויין. הקרבן העדה לא פי' על זה כלום. ועי' במרדכי בה' חול המועד שכתב וז"ל וכתב ראבי"ה לא ידענא אמאי חשיב פדיון שבויים שהרי אפי' בשבת מותר ונ"ל למנות ולטלטל כסף הפדויים עכ"ל. ועיין בירושלמי שקלים (פ"א ה"א) ששם נשנה הברייתא הזאת ושם ליתא פדיון שבוים. וכן הוא בתוספתא פרק ב' דמועד קטן ואף שהמרדכי כתב שבתוספתא איתא פדיון שבוים. אולם בתוספתא שלפנינו ליתא וברמב"ם פ"ז מה' יום טוב העתיק גם כן ופודין את השבויים:

הלכה ד

אם היה כותלו כו'. התירו סופו משום תחילתו. הקשה השיריי קרבן דאמאי לא חשבו זה במס' ביצה (י"א ב') בין הני דברים דהתירו סופן משום תחילתן ע"ש. ולק"מ לפמ"ש המפרשים שם דלא חשיב רק דברים השנויים במשנה ולא השנויים בברייתא ועוי"ל דהני דחשיב הוצרך למיכתב דאיכא למטעי דמשום טעם אחר הן כמבואר שם משא"כ הכא דליכא למטעי. וכ"כ התוס' בעירובין (מ"ד ב' ד"ה כל) ובר"ה (כ"ג ב' ד"ה שיהיה) וראיתי בשו"ת עמק הלכה (חא"ח סי' פ"ח) בהביא דברי הט"ז ביו"ד (סי' רס"ו שסובר דמותר לטלטל סכין אחר המילה והקשה ע"ז דא"כ אמאי לא חשבו אותן בתוך הנך דברים שהתירו סופן משום תחילתן וכמו שמקשה תוס' בר"ה ותירט דהנך דחשיב במתני' לא איצטרך למתני וא"כ מ"ש הט"ז דלא תנן ליחשב אותו עכ"ד ושנה בפשט דברי התוס' דהוא היה סובר בפי' דברי התוס' דהתוס' תירצו דמשום דחזרת העדים מפורש במתני' לכן לא חשב אותם ובאמת אדרבה הא כל הנך ג' דברים המה מפורשים במתני' וכוונת התוס' דא"א למטעי דהטעם משום דבר אחר משא"כ בהנך ג' וא"כ י"ל דגם בהך דינא דהט"ז א"א למטעי ובפרט לפמ"ש בשם המפרשים דלא חשיב רק דברים המפורשים במשנה א"כ בודאי דלא קשה על הט"ז:

הלכה ז

ר' יעקב בר אחא שמע לה מן הדא מלא שבוע זאת עשו"ת שירי טהרה (סי' קצ"ב סי' ח') שכתב עיין בט"ז מ"ש בתירוץ השני משמע מדבריו די"ל דחשש זה של ז' נקיים הוי מה"ת גם בדורות הראשונים. ותמיה לי עליו איך לא הרגיש בירושלמי והביאו כל הפוסקים דלמדין דאין מערבין שמחה בשמחה ממ"ש לבן ליעקב מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת ומאי ראיה מהתם הרי י"ל התם הוי טעמא מכח ז"נ וחופת נדה לא רצה

יעקב בודאי ומנ"ל דאין מערבין שמחה בשמחה וע"כ מוכת כתירוץ הא' דלא היה גזירה זו בימיו הראשונים וצע"ג על הט"ז בזה עכ"ל. והנה מלבד דאין זה קושיא כ"כ י"ל דאינך אמוראי דבירושלמי ובש"ס דילן דלא ילפי ממלא שבוע זאת באמת לא ילפי הך טעמא וי"ל דבאמת בזה פליגי אמוראי אך בעיקר הקושיא לא ראה מ"ש ה"ה בפי"א מהא"ב ה"י ע"מ שהקשה הראב"ד שם על הר"מ ועוד חופת איסורא האיך הוי עבדי. ע"ז כ' ה"ה דגם למאן דס"ל דחופת נדה אסור זה בודאי חופת נדה משא"כ בדם חימוד דאינו אלא ס שמא תראה בזה מותר לעשות חופה בתוך הז"נ ע"ש וא"כ לק"מ וז"ב:

פרק ב

הלכה א

מחלפא שיטתיה דר' יהודא. עיין בקרבן העדה שמהפך הגירסא וגרס תחלה דר' יוסי ואח"כ דר' יהודא ועמ"ש בשיירי קרבן ולא ראה בתורת האדם להרמב"ן (דל"ד ע"ח) ששם הביא דברי הירושלמי הללו וביארם בדרך יפה לפי הגירסא שלנו ע"ש:

הלכה ג

אמר ר' מונא אין ידע דלא מיזבן והוא פחת כו'. עיין בשירי קרבן מה שהניח בצע"ג על דברי הריב"ש. אולם באמת צדקו דברי הריב"ש דבגירסת הריב"ש היה כתוב בירושלמי אמר ר' מונא אין ידע כ' ופחת מן קרנא אמר ר' יוסי בר בון אגרא וקרנא קרן הוא וא"כ ר' מונא סובר דרק קרנא אי פוחת אז מותר ואם אינו פוחת מן הקרן אסור אף שמפסיד בשכר ואמר ר"י בר בון אגרא וקרנא קרן הוא היינו דגם השכר נקרא קרן ואם פוחת מן השכר ג"כ מותר וע"ז אמר הריב"ש דהסמ"ג שפוסק דאם מפסיד מן השכר אסור ע"כ דפוסק כר, מונא. ועיין בשו"ת הריב"ש (סי' ש"כ) מבואר שם כן ובב"י (סי' תקצ"ט) נפל ט"ס בהעתקת דברי הריב"ש בדברי ר' מונא פוחת מן קרנא כתוב שם אגרא ובשביל זה גרס לו לבעל שירי קרבן להקשות כן והאמת כמו שכתבתי וא"ש:

כלום אסרו בשר בכור להשקל בליטרא לא כדי שיהיה מוכרין בזול כו'. מוכח מזה דבשר בכור צריך למכור בזול וכ"כ הא"ז בה' בכורות (סי' תק"ג להלכה כן. אולם לא ראיתי לא' מן הפוסקים שיפסקו כן. ונראה שהם דחו זה מהלכה דלפ"ז בודאי הוי רק מדרבנן מה דאסור לשקול בשר בכור בליטרא. והנה כבר הכריחו התוס' בבכורות (כ"א בד"ה אכילה ול"א ב' ד"ה חוץ) דהוא מה"ת והוכיחו כן מש"ס סנהדרין (קי"ב א') ותמורה (ח' א') וכן דעת רש". ב"ב (די"ג ע"א וגם אף אם נימא דהוא רק מדרבנן כמו שנראה מדברי הרמב"ן והרא"ש כ"ה דבכורות עכ"ז נראה מש"ס דילן דהוא אינו משום

שמא ימכרו בזול ורק משום בזיון וכמבואר בש"ס זבחים (ע"ה ב') דאיתא התם בעי רמי בר חמא המתפיס בכור לבדק הבית מהו שישקל בליטרא רוחא דהקדש עדיף או דלמא זילותא דבכור עדיף מבואר להדיא דהוא משום זילותא ולא משום דימכרו בזול ולכן דחאו אותו מהלכה:

פרק ג

הלכה א

רבי יודא כדעתיה. דר' יהודא אמר אסור לפרוש בים הגדול כו'. עיין מ"ש בזה הקרבן העדה. וראיתי להטל אורות במ"ק (די"ד ע"א) שכתב וז"ל דברי המפרש הזה תמוהים בעיני בהא דפירש בהא דקאמר הירושלמי ר' יהודא לטעמיה כו' דמיירי דוקא בתוך ג' ימים ולא נזכר כלל זה בירושלמי וגם קשה דלא הו"ל למתלי זאת בר' יהודא דוקא דהרי כ"ע מודו בזה כו' והוא ברייתא בפ"ק דשבת כו' ולי היה נראה לפרש דברי הירושלמי בפשיטות דאפשר דר"י סובר דתמיד אסור לפרוש לים הגדיל ולאו דוקא ג' ימים קודם השבת אלא משום דים הגדול הוא מקום סכנה דהרי קיי"ל דד' צריכים להודות כו' וא' מהן הוא יורדי הים כו' ע"ש ודבריו תמוהים בעיני דנימא דר" יהודא יסבור דאסור לפרוש לים הגדול משום דד' צריכין להדות דהא בכל ים צריכים להודות וא"כ מ"ט דים הגדול דוקא ותו דהא גם הולכי דרכים המה מהד' הצריכים להודות וא"כ יהיה אסור ליילך לדרך לר' יהודא וכ"ז ליתא והנכון כפי' הפני משה. ומה שהוקשה דלמה תלה זה דוקא בר' יהודא הא היא ברייתא סתמיות. לא ראה בירושלמי שבת (פ"א ה"יח) דאיתא התם אין מפרישין לים הגדול לא בע"ש ולא בה' בשבת ב"ש אוסרין אפי' בד' וב"ה מתירין ולשיטות הרשב"ם ההובא בראש פ"ק דשבת ב"ה מתיריו אפי' בע"ש (ומה שהקשה ע"ז השירי קרבן דא"כ מאי מסיים בירושלמי שם דבמקום סכנה מותר הלא בלא"ה מותר י"ל דזה קאי לב"ש) עכ"פ חזינן דשיטות הירושלמי דלב"ה בד' מותר ור' יהודא פוסק בזה כב"ש וא"כ שפיר אמרינן דר' יהודא לטעמיה. ועיין בירושלמי פסחים (פ"ד ה"א) אלא מן הדין רבי תלמודיה דר' יהודא הוי דר' יהודא אמר אסור לפרוש בים הגדול וכ' שם השירי קרבן וז"ל ותימה האיך יעלה על הדעת דאסור לפרוש כלל לים הגדול הרי הרבה תנאים וגם נביאים שפירשו לים הגדול לכן נ"ל דבד' בשבת איירי כו' עכ"ל הן אמת שקושיתו מהתנאים והנביאים שפירשו לים הגדול י"ל דהתם לדבר מצוה היה. ובזה מותר וכמ"ש הטל אורות לשיטתו. אולם בלא"ה תמוה דאין טעם כלל כמ"ש למעלה ועכ"פ חזינן דכן שיטת ר"י גם כאן ושפיר אמרינן ר"י לטעמיה (וצלע"ק על התוס' מנחות (ק"ד א'

ד"ה מוריינא) שהצריכו להוכיח דר' יהודא היה בימי רבי וכאן בירושלמי מבואר להדיא דר' היה תלמידו של ר' יהודא) ודע דהרא"ש גרס כאן בירושלמי כיון במקום שכתוב בנוסחתינו כאן ועמ"ש הפר"ח בא"ח במנהגי איסור ע"ד הירושלמי הללו:

ר' יהושע בן לוי שלח בתר חד בר נש כו' צל"ע בלשון הירושלמי דאמר אלולי דלא חרמית בר נש מן יומי הוינא מחרים להאי גברא שעל כ"ד דברים מנדין כו' דהא מפני כ"ד דברים מנדין שמענו ולא דמחרימין וא"כ האיך היה יכול להמרים האי גברא. ועיין בח"מ (סי' י"א ס"א). וגם צל"ע לפמ"ש בשו"ת הריב"ש (סי' ר"כ)וז"ל ומדקאמר ב"ד מנדין משמע חייבין לנדות וכן הוא בכל אותן הכ"ד דברים שהזכירן כאן הרמב"ם ז"ל עכ"ל וא"כ כיון שמחייבין לנדות איך לא נידה ריב"ל להאי גברא ובמאי נפקע חיובו. וראיתי להמל"מ ה' ת"ת (פי"ז הי"ג) שכ' וז"ל. הנה הריב"ש סי' ס"ה הביא דברי רבינו וכ' וז"ל וכיון שאין התלמיד ואפי' החכם מחויב לנדות לכבודו אבל שבח הוא לו שלא לנדות כו'. ועי' במ"ש סי' ר"כ בשם הראב"ד ז"ל שנראה שהוא חולק בזה עכ"ל. ולא ידעתי מניין לו שהראב"ד חולק בזה הא בסי' ר"כ סיים הריב"ש אחר שהביא דברי הר"מ וז"ל והרמב"ם ז"ל כ' שאסור לחכם למחול אם ביזהו בפרהסיא ואם מחל נענש כו' עכ"ל. הנה מבואר שאדרבה הביא דברי הר"מ ע"ד הראב"ד וכפי הנראה שהריב"ש פי' גם דברי הראב"ד דמיירי שביזהו בפרהסיא אבל בסתר מודה הראב"ד שרשות בידו למחול. והנה אם כנים הדברים י"ל ג"כ דברי הירושלמי דכיון דלא היה רק השליח לא הוי בפרהסיא וא"כ לכן הוי רשות ביד ריב"ל למחול. והנה הר"מ ה' ת"ת שם כתב וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו אדם כו' וכ' הכ"מ דלמדו מהאי עובדא דריב"ל כו' ע"ש וצ"ע דהיכא מבואר בירושלמי דהיו משתבחים בזה הא ריב"ל לא אמר רק דלא החרים לאדם מן יומי אבל אינו מבואר דהיה משתבח בזה. ונראה דהנה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ג (סי' תנ"ד) בתשובת ר' חיים פלטיאל כ' וז"ל ובירושלמי בפ' אלו מגלחין תיתי לי דלא שמית אינש מיומי כו' ע"ש מבואר דכן היתה גרסתו בירושלמי ומזה הוציא הר"מ דבריו:

חכם שנידה כו' בתשב"ץ (**ח"א ענין ל"ג**) **הגירסא חסיד שנידה**. וגירסתינו מתיישבת יותר:

רשב"ל הוה מעייני כו' אתון ליסטא כו'. מכאן תמיה לי על שו"ת הרד"כ (בית כ"ב חדר ד') שהוכח דע"ה לא יוכל לומר לת"ח אדרבה והעובדא דר"ל במ"ק די"ז היה האיש שנידה גדול מר"ל וכ"כ הרמ"כ ההובא בכ"מ ה' ת"ת (פ"ו הי"ד) וכ"ה בשו"ת מהרי"ק שורש קכ"ח וקכ"ט. ותמיה לי עליהם דהא בירושלמי מבואר שהיה ליסטים. ועשו"ת

הר"י דילטאש (דל"ו וד"מ) שהוכיח דגם ע"ה יוכל לומר אדרבה מדברי הירושלמי הללו. וראיתי להשדה יהושע שכ' דליסטים היה לפי דעתו של ר"ל והוא דחוק. ושוב ראיתי בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' צ"ב) שכתב שנעלם מהפוסקים דברי הירושלמי וכן כתב המרכבת המשנה בה' תלמוד תורה יעויין שם:

שמעתי שאין מנדין כו'. עיין ברמב"ם (פ"ז מהלכות תלמוד תורה ה"א) שכתב ממש כלשון הזה. ובמגדול עוז כתב שלא ידע מאין לו להרמב"ם זה ובאמת מבוארים הדברים בירושלמי כאן וכן כתב הכסף משנה שם:

הלכה ד

פתר לה בכותב להניח כו'\. עיין מה שפי' בזה הקרבן העדה ופירושו הוא לשיטות הסוברים דמותר להניח תפילין בחוה"מ וכמו שפי' הסמ"ק. אולם להסוברים דאין להניח תפילין בחוה"מ תירץ הב"י בא"ח (סי' תקמ"ה) דהכי קאמר בד"א להניח כלומר להניח בקרן זויות כדי למוכרם אבל אם אין לו תו לחבירו תפילין וצריך להם כדי להניח לאחר יום טוב יכול לכתבן ע"ש. ועיין בספר תפילין דמרי עלמא מה שהאריך בביאור דברי הירושלמי:

הלכה ה

היך אפשר תיפתר שגררתו חיה כו' תיפתר שנסתם הגולל ע"ש אית דבעי מימר שבאת לו שמועה קרובה בשבת. עי' תפארת למשה ביו"ד (סי' ת"ב) שכתב וז"ל. ועי' בירושלמי פא"מ ה"ה הביאו הרא"ש שם דין ק"ג דפריך כן אהא דאמרינן חל יום ח' בשבת ומשני דנתייאשו מלקברו ולא משני ע"י עכו"ם מיהו בלא"ה צ"ע דלא משני בשמועה קרובה בשבת ושלשבת אחרת הוי יום ח' ודו"ק עכ"ל. ובמחכ"ת לא עיין בגוף דברי הירושלמי דבאמת מבואר כן ב' התירוצים והוא לא ראה רק ברא"ש שהעתיק רק תירוץ א' ובאמת מבואר ב' התירוצים ג"כ בירושלמי ולק"מ. והנה בשירי קרבן הניח בצ"ע על ר' יחיאל שהביא הטור (סי' ת"ב) דמי ששמע שמועה קרובה בשבת אינו מן המנין דזה היפוך דברי הירושלמי ע"ש וכמי כן ראיתי בשו"ת דברי אמת (חיו"ד סי' ב) שכתב שאישתמיט לר"י דברי הירושלמי ולפי דעתי לק"מ די"ל דר' יחיאל ראה בירושלמי דהביאו בשם אית דאמר והיינו די"א כן וסתמא דירושלמי מוקי לה כשנתייאשו מלבקש בשבת וכן ר' ראובן שפתר בנסתם הגולל ע"ש עם חשיכה ומדדחקי לאוקמי באוקימתות הללו שאינם מצוים כלל ולא מוקים לה בשמע שמועה קרובה ש"מ שלא ס"ל כן רק דשבת אינו עולה והיינו דהביאו בירושלמי בשם אית דאמרי דסתמא דהירושלמי איננה מסכמת לזה וע"כ צריך לחלק כמו שחילק הב"ח בין נתייאשו לקברו ובין שמע שמועה קרובה. ועי' ק"נ

(סי' ק"ג) שהניח בצ"ע על ר' יחיאל דבמאי מוקים הא דתני חל יום ח' להיות בשבת כו'. אולם עכצ"ל כמ"ש הב"ח דבנתייאש מלבקש גם ר' יחיאל מודה. והנה להלכה פסק הב"י בשו"ע בא"ח (סי' תקמ"ח סי"ט וביו"ד (סי' ת"ב ס"י) דשבת עולה למנין ז' אך הכנה"ג בתשובותיו (סי' רל"ט) פסק דאינו עולה כפסקו של המהראנ"ח (ח"ב סי' נ"א) והעתיקו בברכ"י ביו"ד (סי' ת') ועקרי דינים יו"ד (סי' ל"ו) וזכור לאברהם (אות ש'). אמנם ראיתי להדברי אמת שכתב ועתה לרבים שומעין שאמרו כהלכה וכמו שאסף איש טהור הב"ח הלא המה הבה"ג (והסמ"ק) והמרדכי ותוס' ריב"ם והסמ"ק. ועוד אני מוסיף הירושלמי ובעלי התוס' והריטב"א ופסק הש"ע תכריע עכ"ל. ואני מוסיף דכ"ד הרוקח (סי' שי"ג) והמנהיג (דין אבל סי' קנ"ה) ובכל בו (סי' קט"ו) הביא ב' הדעות. ועשו"ת משיבת נפש חיו"ד (סי' נ"ב) ע"ש בדין הזה:

הלכה ו

יום הכפורים שחל להיות בשבת מראין לו פנים כו'. עיין בקרבן העדה ששיבש הגירסא וכתב דה"ג יום הכפורים שחל להיות בשבת אין מראין לו פנים כו' ע"ש. אולם נעלם ממנו דברי הרמב"ן בתה"א (ענין האבילות דמ"ט א') שהביא. הגירסא מראין בו פנים וכתב דההוא עובדא דמייתי אחר כך הוא מעשה לסתור וכתב בשם מהר"י ן' גיאות שפסק דמראין לו פנים. ובב"י יו"ד (סי' שצ"ט) כתב דהעיקר כהרמב"ן ובשולחן ערוך לא הובא מזה. ומבואר דגרסתינו היא אמיתיות ולא כהקרבן העדה:

הלכה ז

הרואה תלמיד חכם שמת כרואה ס"ת שנשרף א"ר אבוהו יבא עלי אם טעמתי אותו יום. ראיתי להיד המלך (פ"ד מה' אבילות ה"ט)שהרבה לתמוה ע"ז דמנ"ל בס"ת שנשרף גופיה דצריך להתענות. עוד הקשה דהא בס"ת צריך לעמוד דוקא בעת השריפה וכמו דאמרינן כן בקריעה. וגם במת א"צ לקרוע רק כשעומד בשעת יציאת נשמה והכא לא היה אצלו בעת מעשה עכ"ד. ואשתמיטתיה מ"ש הפרישה (ס' שע"ה) דהאי אמר ר' אבוהו הוא מאמר בפ"ע וקאי רק על מיתת ת"ח ומתחלה אמר דחמיר יום מיתתו כיום שנשרף בו ס"ת גם מ"ש דא"צ לקרוע על ת"ח רק כשעומד אצלו בשעת מעשה ליתא דזה הוא בשאר אדם מישראל אבל בת"ח אפי' מי שאינו עומד בשעת מעשה צריך לקרוע מסי' ש"מ ס"ו וז"ב:

הלכה ח

עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חבריו. ע' בקה"ע שכתב ה"ג ויגערו בו חבריו. הנה מה ששיבש הגירסא אמת שהנמ"י כתב דט"ס הוא בירושלמי. אולם ברמב"ם ה' אבל

(פ"ו ה"ג ופ"י ה"ה) איתא או שיגערו בו חבריו. וע' בא"ז ה' אבילות (סי' תמ"ו) שפסק כההוא דירושלמי לפי הגירסא או. והיינו שיהיה יום או יומיים אחר ל' או שיגערו בו חבריו ע"ש. אולם בא"ז ח"א בשו"ת (סי' תשנ"ד) במה שהשיב אליו ר' ישעיה איתא דלא כהירושלמי ע"ש באורך. ועיין בב"י (סי' ש"צ):